

Н. В. Резнікова,

*к. е. н, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин,
Інститут міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*

ДІАЛЕКТИКА НАЦІОНАЛЬНОГО ТА ГЛОБАЛЬНОГО В УМОВАХ МІЖКРАЇННОЇ ВЗАЄМОЗАЛЕЖНОСТІ

У статті аналізується проблема узгодження національних та глобальних економічних інтересів. Наводиться класифікація форм міжкраїнної залежності в умовах глобалізації.

The paper analyzes the problem of harmonization of national and global economic interests in the context of globalization.

Ключові слова: глобалізація, інтеграція, економічний інтерес, економічна залежність, міждержавна взаємодія.

Key words: globalization, integration, economic interest, economic dependence, inter-state interaction.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

Глобалізація продукує новий варіант реальності, в якій країни поступово втрачають право на визначення свого місця на економічній арені, опиняючись у полоні вже підготовлених правил гри, що координуються міжнародними економічними організаціями та інституціями, ініційованими провідними державами світу. Пропонуючи гасла найоптимальнішого використання внутрішніх ресурсів країн, спираючись на їхні конкурентні переваги та наявний потенціал, захоплюючи перспективами неминучого переходу на вищий щабель економічного розвитку, глобалізація, натомість, висуває на порядок денний проблему збереження економічного суверенітету та відстоювання національних інтересів при одночасному розчиненні локального в універсальному.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Суперечливість поглядів учених на роль глобалізації у трансформації національних економічних систем визначена самою діалектичною природою феномена. Проблема врахування процесів глобалізації при формуванні національної політики розглядалась дослідниками не лише з позицій оцінки економічних втрат та здобутків (М. Вотерс, Дж. Грей, В. Грейдер, П. Дракер, А. Гайденс, К. Гріфін, Я. Кларк, Е. Кофман, Дж. Мітлман, Дж. Стігліц, Дж. Сорос, Р. Уайт, Дж. Янгс), але й з точки зору ризиків політичного та ментального послаблення національної складової (Дж. Вайзман, А. Гайденс, Н. Герц, Е. Голдсміт, В. Х'ютон, Дж. Мандер, П. Кругман, П. Льюїс, С. Макбрайд, А. Макгру, Р. Робертсон, Д. Родрік, С. Саскія, Т. Спайбей, А. Тоффлер).

Часом радикальні поради як повного ігнорування процесу глобалізації, так і безумовного слідування її викликам нагадують постійну боротьбу між адептами націоналізму і прибічниками компрадорського підходу. При цьому, якщо перші виступають за повернення до політики опори на власні сили і закритої економіки, то другі через сповідування власних вузькоорієнтованих інтересів всіляко сприяють перетворенню країни на сировинний придіток розвинених країн у результаті практично повної відкритості внутрішнього ринку за відсутності загально визначеної національної стратегії економічного розвитку.

Якими б відмінними не здавались зазначені підходи, кожен з них містить одне й те ж саме: визнання примату універсального над локальним. Без урахування зовнішньої ситуації усі зусилля з формування національної економічної політики можуть бути спростовані світовими глобальними процесами в економічній, політичній, фінансовій, соціальній, інформаційній та інших сферах. А тому ми можемо

констатувати формування нового світового ладу не лише як чергової системи міжнародних відносин, а ще й як цілісного світоустрою на засадах, де економічний, політичний, правовий та соціальний виміри, прагнучи зберегти автентичність та обережно наближаючись до тотожності, набувають раніше не баченого ступеня сумісності. Розгляд цього феномена і є важливим науковим завданням.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сучасний глобальний економічний розвиток характеризується поєднанням двох суперечливих тенденцій: підпорядкуванням світової економіки реалізації глобальних інтересів міжнародної фінансової олігархії і транснаціонального капіталу, з одного боку, і конкуренції національних економічних систем — з іншого. "У своїй основі, в широкому контексті, за самою суттю, тим більше з точки зору перспективи, — зазначає А.Г. Суперфін, — національні і глобальні інтереси перебувають у відповідності один з одним, бо інтереси людства в цілому, природно, охоплюють й інтереси його складових частин. При цьому національні інтереси не розчиняються у глобальних і не тотожні їм цілком, оскільки відбивають специфіку життєдіяльності тієї або іншої національної спільноти" [12. с. 38].

Справді, попри розмивання інтересів держави в світі посилення інституціонального тиску на її стратегічні орієнтири з боку наднаціональних структур, що координують окремі типи міжкраїнної взаємодії, національна держава, національно-державний інтерес залишаються важливим елементом як у системі міжнародних відносин, так і в системі інтересів. Так, на думку Н. Симоні, в цьому, власне, і полягає сьогодні головна суть протиставлення між Заходом і "Незаходом". "Незахід", тобто країни наздоганяючого розвитку, не мають намір інтегруватися на другорядних і підпорядкованих ролях, і в цьому протиставленні він використовує свою головну зброю — національну державу. Саме вона протидіє сьогодні західному варіанту глобалізації та універсалізації, і саме вона допоможе "Незаходу" рівноправно інтегруватися у світове господарство, повноцінно беручи участь у процесі глобалізації, але не відразу і не прямо, а через перехідний період, упродовж якого вона регулюватиме взаємозв'язки із Заходом і стримуватиме негативні тенденції західного варіанту глобалізації" [11. с. 7].

Попри істотний, а часом і визначальний у межах зазначеної тенденції розвитку вплив зовнішніх чинників на реалізацію національної політики держави, навряд чи можна погодитися з положенням дослідника С. Сильвестрова, що "національна економіка поступово перетворюється на умовність, своєрідну статистичну фікцію" [10. с. 229]. На наш

погляд, переконливіше звучить думка В. Міхеєва про те, що ефективній співпраці в умовах економічної глобалізації країнам заважає виключно національна орієнтованість стратегій внутрішньоекономічного розвитку [8]. Останні — не плід помилок державних очільників, а об'єктивна потреба, зумовлена тими соціальними і економічними питаннями, які доводиться вирішувати. Саме тому завдання адептів ідей глобалізації полягає не в тому, аби протиставляти її національному розвитку, а доводити, що протидія позбавляє країну і її економічних суб'єктів великих вигод від міжнародної співпраці.

Об'єктивні зрушення останніх десятиліть у сферах виробництва, комунікацій, торгівлі, іноземного інвестування і міжнародних фінансів перетворили світову економіку на цілісний глобальний організм, сполучений вже не просто міжнародним розподілом праці, а й великими за своїми масштабами, часом, всесвітніми виробничо-збутовими структурами, глобальною фінансовою системою і планетарною інформаційною мережею. Світовий економічний простір стає єдиним полем для ділової взаємодії великого бізнесу, коли географія розміщення продуктивних сил, галузева структура інвестицій, виробництва і збуту визначаються цими суб'єктами господарського життя з урахуванням глобальної кон'юнктури, а економічні підйоми і спади набувають всесвітніх масштабів. Між тим, сучасна діяльність транснаціональних корпорацій, транснаціональних банків та інших суб'єктів глобалізуючого простору закономірно зменшує значення національних економік — як тих, де базуються їхні штаб-квартири, так і тих, де діють їх численні дочірні підприємства. Центр тяжіння підприємницької стратегії зміщується з національного на наднаціональний рівень.

Прикметно, що попри розширення і поглиблення міжнародного розподілу праці, незважаючи на все більше втягування в процеси інтернаціоналізації національних виробництв у світовий ринок, на міжнародне використання результатів науково-технічного прогресу, все ж таки не відбувається повного розмивання національних господарств і зникнення національних ринків. На думку американського політолога П. Тейлора, і в майбутньому людство представлятиме "мозаїку національних економік, що залишається основою світу усупереч масивній глобалізації не меншою мірою, ніж за часів Адама Сміта і Давіда Рікардо" [13. с. 322].

При цьому взаємовідносини між транснаціональними і національними капіталами, так само, як і між світовою олігархією і національною елітою, у різний час і в різних країнах складаються неоднаково. Варто наголосити: на сучасному етапі національні економічні інтереси можуть ставати однією з форм реалізації глобального інтересу, і за цих умов державні структури відіграють роль суб'єктів, що формують і реалізують національний економічний інтерес. Звичайно, можна вести мову про наявність в останніх свого приватного інтересу і примату останнього при виборі форм та механізмів взаємодії, що в такому вигляді нічим не відрізнятиме їх від інших економічних суб'єктів.

Проте, на наш погляд, реалізація приватного інтересу державної структури припускає також і реалізацію загальнонаціонального інтересу. При цьому інтереси того або іншого учасника цієї структури можуть часом вступати в суперечність сповідуванню єдиного національного інтересу. Втім, реалізація інтересу структури у більшості випадків призводить і до реалізації загальнодержавного інтересу.

Опинившись поза межами контролю національних урядів і не зустрічаючи з їхнього боку належної протидії, міжнародний капітал формує передумови втрати традиційних важелів впливу держави на громадські процеси, а отже, й контролю над соціально-економічною й політичною ситуацією, формує свій "світовий уряд" в особі міжнародних економічних і фінансових інститутів. У результаті, спираючись на економічну потужність транснаціональних корпорацій і міжнародного фінансового капіталу, ці організації починають диктувати свої умови співпраці державам [5. с. 21]. Реальна влада національних урядів істотно обмежується, а міжнародних фінансових інститутів — зростає; державне регулювання економіки усередині країн скорочується, а регулювання на рівні світового господарства в інтересах великого капіталу розширюється.

При визнанні важливості ролі, що відіграють окремі фінансові організації (наприклад, групи Світового Банку), спеціалізовані установи ООН, міжнародні організації або майданчики для обговорення глобального порядку денного, продиктованого викликами сьогодення, складається враження про глобальне дежавю — тільки у нинішніх умовах

та з новітньою лексикою. А суть залишається все тією ж: з одним і тим же розподілом країн на два умовні табори — країн розвинених і тих, що лише прагнуть досягти омріяних показників розвитку; з усе тим же набором глобальних проблем людства, перелік яких лише збільшується, що спростовує саме існування окремих організацій, що згідно зі своїм статутом мали б сприяти зменшенню останніх; з перекладанням на так звані країни периферії тих функцій, що відмовляються виконувати країни центру як через сповідання принципів капіталістичної системи (зменшення витрат, зростання прибутку), так і через перехід на новий етап постіндустріалізації, що саме по собі зводить нанівець заклик досягнення загального процвітання.

Аналізуючи протиріччя в системі внутрішніх національних інтересів в умовах економічної глобалізації, слід відмітити зменшення можливостей національної держави в регулюванні громадських відносин в країні, у тому числі і у сфері економіки, але при цьому національна держава на цьому етапі розвитку людського співтовариства відіграє істотну роль. Доктрина світової системи, як наголошував ще на початку 80-х років ХХ століття угорський дослідник процесу інтернаціоналізації економічних відносин Т. Сентеш, не повинна ігнорувати національні межі капіталістичного господарства, тобто брати у фокус аналізу тільки "світовий зріз" проблем, а, навпаки, надавати більшого значення вивченню національних господарств і зв'язків, що постійно зростають між ними [9. с. 246].

Усе це наводить на думку про існування так званого єдиного світогосподарського інтересу, який поступово отримує пріоритет над інтересами державними, груповими. Серед проявів цього феномена — формування умов для безперервного технічного прогресу, найефективніше використання обмежених світових економічних ресурсів з метою наближення до вирішення глобальних проблем. Носієм загальнолюдських інтересів виступає в цілому сама світова спільнота, але слід визнати, що єдиного суб'єкта, що реалізовував би такий світогосподарський інтерес, нині не існує і навряд чи він виникне.

Позиція прибічників концепції "громадського договору", згідно з якою державна влада — єдина структура, що забезпечує мирне існування в умовах війни усіх проти усіх, також вказує, що за сучасних умов складно говорити про єдиний національний інтерес. Так, І. Валерстайн стверджує, що в країнах, що стали периферією світового капіталізму, залежний розвиток не сприяє інтеграції різних етнічних, релігійних і інших груп населення в національне господарство, тобто не призвів до створення національної господарської системи. Більше того, І. Валерстайн стверджує, що цього не сталося і в розвинених державах. "Національного розвитку" насправді не існує. Просто, на його переконання, так зручніше для опису економіки різних країн [4. с. 69].

В умовах економічної глобалізації, на думку багатьох дослідників, тим більше, знімається питання про національний економічний інтерес. "Реально відкритість глобальному ринку, — пише С. Кара-Мурза, — ставить народи як структурні одиниці людства в абсолютно нові умови. У перспективі вона призводить до зникнення народів з виникненням всесвітнього класового товариства. В цілому, господарство перестає бути "народним", і саме поняття "країни", по суті, стирається. Вона перетворюється на простір, на якому діють економічні оператори, що виробляють товари для задоволення платоспроможного попиту, насамперед, глобального, а не національного ринку [7. с. 35].

Таким чином, інтереси національні трансформуються незалежно від національних ініціатив правлячої еліти в інтереси глобальні. Національні економіки стають реалізаторами потреб економіки глобальної, що сповідує, в першу чергу, капіталістичні орієнтири розвитку, на тлі чого впровадження імперативів соціальної справедливості та елімінавання проявів розшарування суспільства лишається виключно елементом національних гасел, що все складніше буде реалізовувати з часом.

Державні і спільні інтереси країн все частіше консолідується у рамках інтеграційних об'єднань, які й стають новим інструментом економічної сили. Набуваючи притаманних лише йому специфічних рис, виходячи як зі стартових умов, так й інтенцій країнового групування, інтеграційні об'єднання перетворюються на засіб зіставлення та співіснування інтересів на глобальному рівні міжнародних економічних відносин. Інституціональні й правові зв'язки між інтеграційними об'єднаннями створюють передумови

формування нового балансу сил, нової, відтепер вже глобальної, системи міжнародних економічних відносин.

Інтенсифікація міжкраїнних зв'язків стає не лише передумовою процесу утворення єдиного світового економічного простору, але і його наслідком, що репрезентує діалектичну природу інтеграції. Все це настановує на висновок не лише про констатацію певних процесів функціонування систем міжнародних економічних відносин, а й про перехід з одного історичного стану існування систем в якісно інший. Цілком очевидно, що такі процеси відбуваються і з національно-державними інтересами країн різних цивілізаційних типів.

Це дає привід припустити, що серед рушійних сил взаєморозвитку національно-державних інтересів в умовах сучасного світопорядку є саме протиріччя між державною формою організації суспільства і глобалізацією світової економіки; більше того, між національно-державними інтересами груп держав різного цивілізаційного типу [14].

Не ігноруючи принципову сутнісну інтегративну та зближувачу роль глобалізації, схематично поняття інтеграції стосується процесу, у якому одиниці змінюють стан від загальної або часткової ізоляції до повної або часткової уніфікації. Якщо звернутися до взаємодії між незалежними суверенними державами, інтеграція стосується процесу територіальної диференціації у значних масштабах, що характеризуються прогресивним зменшенням міжнародних кордонів та можливим збільшенням нових зовнішніх кордонів. Такі комплексні соціальні трансформації можуть або не можуть мати певної стійкої інституційної структури. Хоча інтеграція на рівні країн може стосуватися багатьох різних аспектів співробітництва, її застосовують переважно у контексті економіки та міжнародної торгівлі.

Оцінювання "рівнів інтеграції" призвело до використання типологій, на кшталт таких, що мали місце у випадку з поступовим підходом Б.Баласса. Зауважимо, що підхід до трактування економічної інтеграції, запропонований Б.Баласом, відчутно вплинув на подальші академічні дослідження цього феномена. Більше того, його почали розглядати як мірило "прогресу" певної схеми інтеграції.

Втім, аналіз існуючих прикладів інтеграційної співпраці свідчить про необхідність адаптації теоретичних схем до існуючих реалій. Хоча ці типології досить привабливі та дають змогу класифікувати країни та регіони, варто зважати на те, що практичне дослідження проблеми стосується розміщення країни чи регіону у великому мультимірному "просторі", який потім може бути більш-менш успішно "розділений".

Водночас регіональна інтеграція виражається як розміщення діапазону форм інтеграції між країнами. Наприклад, у діапазоні В.Добсона інтеграція — як найбільш міцна форма міждержавної взаємодії, яка містить в собі загальну політику для всіх держав-учасниць (рис. 1).

Таке зображення феномена інтеграції демонструє, в який спосіб вона розміщується по відношенню до інших форм взаємодії, однак не обов'язково пояснює, як саме співробітництво перетворюється на інтеграцію. У цій структурі інтеграція протиставляється конфлікту, а незалежність посідає центральне місце. Однак у цьому аспекті дискусійним є розгляд конфлікту та інтеграції як рівнозначних варіантів взаємодії, яка, на думку А.Грейфа, є протиставленням сегрегації [2].

Необхідно деталізувати таке: "негативна" інтеграція стосується оцінювання перешкод, тоді як "позитивна" охоплює формулювання загальної політики. Ці характерні ознаки можна також обмежити часовими вимірами. Низький рівень мети інтеграції зазвичай відображає позитивну інтеграцію. Коментуючи подібний умовний розподіл інтеграції на два зазначені підвиди, дослідник Е.Бест зауважив, що складно уявити негативну інтеграцію без мінімальної кількості позитивних чинників, а тому запропонував розглядати останню як змінну суміш обох типів вимірів (рис. 2).

Проблема розмежування феномена інтеграції є певною мірою штучною, адже сама по собі інтеграція — це безперервний процес зміни характеристик. Упродовж тривалого періоду поширеним був розгляд інтеграції лише з позицій "форми" і "процесу", однак варто зважати на те, що в межах інтеграційних процесів існують значні якісні стадії, су-

Рис. 1. Спектр Добсона
"Політика — конфлікт — незалежність — інтеграція"

перечливі моменти, прискорення чи кризи, які в такий спосіб міркування залишаються поза увагою. Таким чином, фази стагнації та дезінтеграції не лише мають опинитися у дослідницькому ракурсі, але й розглядатися як найвірогідніші заключні стадії інтеграційного процесу.

Інше питання, яке постає перед дослідниками, породжується існуючою дуальністю між "формальною" та "неформальною", або "реальною", інтеграцією. Згідно з типологією Г.Ондарта, "реальна" інтеграція протиставляється "формальною", чи "інституційною", як такий, що "базується на формальних угодах та доповідях".

Однак, це не передбачає протиставлення "монетарній" чи "фінансовій", як у випадку з економічною інтеграцією. Формальна та реальна інтеграція можуть розглядатися як два відносно автономні паралельні процеси: перший не обов'язково має на увазі другий та навпаки. Формальна інтеграція зазвичай керується державою, тоді як у так звану реальну інтеграцію держава практично не втручається.

Наголосимо, що Г.Ондартс розмежовує категорію формальної інтеграції як інтеграції "за угодою" та формальної інтеграції у її прямому значенні [3]. Остання категорія має на увазі створення наднаціональних реальностей, що розпочинають автономно координувати процес інтеграції.

Втім, саме вживання терміна "реальної інтеграції" вказує на те, що інтеграція інституційна зазвичай має формальне забарвлення або містить неможливі для реалізації складові, що, хоч і не позбавлене сенсу, лише частково відповідає реальному стану речей. Адаже, як мінімум, інституційна інтеграція провокує політичні дискусії та корегує колективну свідомість, що в результаті екстраполюється на інші сфери співпраці. Поняття взаємозв'язку стосується того, що вважається "реальною" інтеграцією.

Згідно з думкою Р.Купера, взаємозв'язок — це особливий випадок "відвертості". Відвертість стає взаємозв'язком, коли відповідна реальність (держава) знає впливу зворотного зв'язку результатів своєї власної політики щодо інших регіонів світу. Ситуація, за якої дві "реальності" — тобто держави — вступають у двосторонні економічні відносини, стає більше, ніж просто взаємозалежністю у тому випадку, коли внаслідок розриву встановлених відносин держави несуть економічні втрати. Оскільки взаємозалежність зазвичай залежить від обсягів транзакцій, взаємозв'язок, швидше за все, стосуватиметься граничної залежності від (двосторонніх) економічних відносин.

Автори Р.Купер та П.Кенен запропонували розрізняти чотири форми взаємозалежності, а саме: взаємозалежність структурну; взаємозалежність між (економічними) політичними цілями; взаємозалежність між екзогенними змінними; політичну взаємозалежність [1].

Варто відзначити, що взаємозв'язок є більш релевантним для малих країн саме у регіональному, а не глобальному контексті. Треба зважати на те, що формальна/інституційна інтеграція також може безпосередньо впливати на ступінь взаємозалежності через механізм створення інституцій наднаціонального рівня. Але інтеграція не обов'язково має розглядатися як форма міждержавної взаємодії, однак геополітичні дії, залучені до такої взаємодії, мають бути субнаціональними (регіональними) акторами.

Розглядаючи проблему існуючих протиріччя глобалізації, Т.Кальченко звертає увагу на парадокс стратифікації, що знаходить власне вираження не лише в соціальній сфері (на що робиться чи не основний акцент аналітиками Світового банку), але і пов'язаний з поглибленням технологічної диференціації, адже в системі сучасних міждержавних відносин формуються механізми, які, по суті, виключають можливість вертикального просування країн з нижчого на вищий технологічний рівень [6].

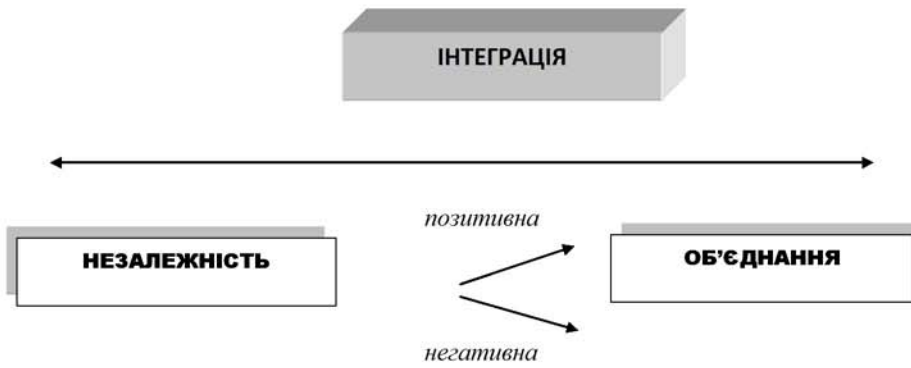

Рис. 2. Спектр незалежності та взаємодії

Нова міждержавна технологічна спеціалізація, що консервує двополярне зонування (цивілізаційна "центр-периферійна зона") ґрунтується на функціональній обмеженості постіндустріальних структур. Вважається, що постіндустріальне суспільство за власною економічною структурою не є самодостатнім, оскільки не може повністю взяти на себе функції індустріального і аграрного. Звідси — відокремлення центру від периферійної зони не є абсолютним, а відносним, і реалізується в межах виконання периферійною зоною функції індустріального забезпечення центру продукцією та послугами.

Існує і зворотний зв'язок, коли центр приймає на себе функцію часткового інвестиційного забезпечення периферійних країн. Проте капітал, що вкладається таким чином, спрямовується здебільшого не в сферу високих технологій, а в індустріальне виробництво з метою його індустріалізації та адаптації до потреб постіндустріальних країн.

Це вкотре ставить під сумнів тезу про прагнення розвинених країн світу, що переступили постіндустріальний рубіж, до прискореного стимулювання структурних змін у країнах, що розвиваються.

Таким чином, розроблені під егідою ООН Декади економічного розвитку виглядають надто амбітними в частині різкого підвищення темпів економічного зростання у країнах, що розвиваються; забезпечення такого розвитку, який сприяв би скороченню бідності, розвитку та використанню людських ресурсів; удосконалення міжнародної валютно-фінансової та торговельної системи; забезпечення стійкості та стабільності світової економіки та ефективного макро-економічного регулювання як на національному, так і на міжнародному рівнях.

ВИСНОВКИ

Глобальна криза сучасності не лише зруйнувала чіткий розподіл економічних викликів, що постають перед країнами так званого центру та периферії з чітким визначенням за розвиненими країнами ролі координуючого і визначаючого вектора розвитку актора, але й запропонувала новий погляд на залежність як категорію взаємодії.

Так, економічну взаємодію ми пропонуємо інтерпретувати як форму взаємовигідного або вимушеного співробітництва, що реалізується здебільшого через торговельні канали, не має жорстких усталених вимог і дає змогу суб'єктам взаємодії реалізовувати аналогічні інтереси за рахунок заміни одних учасників на інших навіть у короткостроковій перспективі. Така взаємодія не вимагає від держав яких-небудь коригувань в інтерпретації їхніх економічних амбіцій та інтересів.

Під економічним взаємозв'язком розглядається ситуація, за якої окрема держава зазнає впливу зворотного зв'язку результатів своєї власної політики щодо інших країн або регіонів світу.

Втім, характер взаємозв'язку не має граничного характеру і може змінюватись в середньо- та довгостроковій перспективі без нанесення істотних втрат його учасникам.

Водночас, характеризуючи початкові інтеграційні стадії, економічний взаємозв'язок часом вимагає від країн-учасниць вдатись до поступок, що так чи інакше зачіпають їхні економічні інтереси.

Під економічною взаємозалежністю вбачається стан взаємної відповідальності, нерозривності економічних процесів, що протікають між учасниками взаємодії, яка характеризується більш високим рівнем інституційного оформлення і зачіпає інтереси не лише суб'єктів господарювання, держав, але й націй. Економічна взаємозалежність найчастіше

виступає проявом посилення інтеграційних процесів та наслідком глобалізації з потужним транснаціональним вектором.

Більше того, автор статті наполягає, що фази стагнації та дезінтеграції мають бути включено до заключних стадій інтеграційного процесу з метою більш повного моделювання викликів, що постають перед кожним інтеграційним об'єднанням. Держава за таких умов взаємозалежності перетворюється на простір, в якому діють економічні оператори, що виробляють товари для задоволення платоспроможного попиту, в першу чергу, глобального, а не національного ринку. Це передбачає підпорядкування інте-

ресів національних загальному світогосподарському інтересу, репрезентованого на різних етапах функціонування світової економіки різними акторами та/або центрами сили.

Все це змушує держави при формуванні економічної політики враховувати той факт, що вигоди від глобалізації розподіляються вкрай нерівномірно. Усі досягнення економічного глобалізму останніх сорока років не зняли з порядку денного завдання подолання небезпечних розривів у рівнях економічного розвитку країн — завдання, яке в сімдесяті роки минулого століття знаходилося в епіцентрі руху за новий міжнародний економічний порядок.

Таким чином, інтереси національні трансформуються незалежно від національних ініціатив правлячої еліти в інтереси глобальні. Національні економіки стають реалізаторами потреб економіки глобальної, що сповідує, в першу чергу, капіталістичні орієнтири розвитку, на тлі чого впровадження імперативів соціальної справедливості та елімінування проявів розшарування суспільства лишається виключно елементом національних гасел, що все складніше буде реалізовувати з часом.

Література:

1. Cooper R. Economic Interdependence and Coordination of Economic Policies [Electronic resource] / R. Cooper, P.B. Kenen, R.W. Jones. — 1985. — Mode of access: <http://econpapers.repec.org/bookchap/eeeintchp/2-23.htm>
2. Greif A. Cultural beliefs as a common resource in an integrating world [Electronic resource] / A. Greif. — 1997. — Mode of access: <http://www.oxfordscholarship.com>.
3. Ondarts G. La nuevaintegración [Electronic resource] / G. Ondarts. — 1992. — Mode of access: <http://books.google.com.ua>
4. Валлерстайн И. Мир, в который мы вступаем: 2000—2001. // И. Валлерстайн // Россия и современный мир. — 2001. — № 1(30). — С. 68—69.
5. Глазьев С.Ю. Российская реформа и новый мировой порядок / Глазьев С.Ю. // Российский экономический журнал. — 1997. — № 7. — С. 21.
6. Кальченко Т.В. Глобальна економіка: методологія системних досліджень: монографія / Т.В. Кальченко. — К.: КНЕУ, 2006. — 248 с.
7. Кара-Мурза С. Открытость глобальному ринку: економічна і віртуальна реальність / Кара-Мурза С. // Вестник Московского экономического института. — 2000. — № 1. — С.35.
8. Михеев В. Логика глобализации и интересы России [Electronic resource] / В. Михеев. — 1999. — Mode of access: <http://pubs.carnegie.ru/p&c/>.
9. Сентеш Т. Буржуазные и "новолевые" теории мирового капиталистического хозяйства: сокр. пер. с венг. / Т. Сентеш // Мысль. — 1984. — С. 246.
10. Сильвестров С. Глобальная модернизация: последствия для человека и общества / С. Сильвестров // Общество и экономика. — 2000. — № 5—6. — С. 229.
11. Симония Н. Догоняющее развитие Не запада Versus Западной модели / Н. Симония // Мировая экономика и международные отношения. — 1996. — № 12.
12. Суперфин А.Г. Глобальное и национальное / А.Г. Суперфин. — М.: Институт экономики РАН, 2003. — С. 38.
13. Уткин А.И. Мировой порядок XXI века / А.И. Уткин. — М.: Алгоритм, 2001. — С. 322.
14. Цивілізаційна структура сучасного світу. Том 1. Глобальні трансформації сучасності. — К.: Наукова думка. — 686 с.

Стаття надійшла до редакції 24.06.2012 р.